

Remissvar på Socialstyrelsens rapport: *Screening för livmoderhalscancer. Rekommendation och bedömningsunderlag. Remissversion*

Sveriges cytodiagnostiker och Naturvetarna har tagit del av Socialstyrelsens rapport "Screening för livmoderhalscancer. Rekommendation och bedömningsunderlag. Remissversion" och inkommer här med ett gemensamt svar på remissen.

Vi tycker att det är mycket angeläget med ett fortsatt och utvecklat screeningprogram för livmoderhalscancer. Dagens program har haft en omfattande inverkan genom att minska såväl sjuklighet och dödlighet i livmoderhalscancer sedan det infördes på 60-talet. Vi har dock några synpunkter på det föreslagna programmet.

Tillförlitlighet i metoden

Vi ställer oss undrande till om HPV-analys som ensam primärdiagnostik för kvinnor över 30 år förmår ersätta cytologi som kvalitetssäker metod för att fånga cancer och förstadier till cancer på bred basis. Dagens HPV-analyser fångar inte upp alla typer av högriskvirus. En ensidig användning av HPV-analyser riskerar därför att systematiskt missa att fånga upp vissa högrisktyper. En kontinuerlig användning av vätskebaserad cytologi har en högre sensitivitet än nuvarande HPV-tester.

I föreslagen modell behöver det därför klargöras hur individer med negativa provsvar på HPV, men med höggradiga dysplasier i PAD och cytologi ska fångas upp i det föreslagna programmet. En alternativ modell är att införa intervaller med tester för HPV och cytologi för åldersgruppen 30-60 år. För långa intervall mellan prover ökar risken för att individer testas med höggradiga förändringar och medför därför en ökad osäkerhet för individen och för programmets förmåga till prevention.

Nationella riktlinjer kring HPV-metod.

Det är mycket viktigt att screeningprogrammet är kvalitetssäkrat (genom ackreditering). Innan det nya screeningprogrammet träder i kraft, behöver nationella riktlinjer för cervixcancerpreventionen fastställas. Den nationella standardiseringen behöver reglera val av metod för HPV-testning så att screening utför likartat över landet och förmår fånga så många virustyper som möjligt. Hantering, samordning och ansvarsförhållanden mellan de olika verksamhetsdelar som hanterar cytologin respektive HPV behöver fastställas. Vidare behövs riktlinjer kring hantering av upptäckta cellförändringar och eftergranskning samt krav och metod för uppföljning.

IT-stöd – sammanhållen struktur hantering cytologi/HPV

Idag saknas ett samordnat IT-stöd vilket försvårar hanteringen där flera verksamhetsdelar och professioner kommer att vara involverade i analyserna. IT-systemet måste ses över för att säkerställa ett IT-stöd som möjliggör efterlevnad av de nationella riktlinjer som fastställs för hela kedjan inom screeningverksamheten, från kallelsehantering till provsvar, remisser och svarshantering. IT-systemet är därmed en del av den kvalitetssäkring (ackreditering) som behöver finnas på plats innan screeningprogrammet kan sjösättas.

Kompetensförsörjning

För att säkerställa tillräcklig och adekvat kompetens, oavsett omfattningen av den cytologiska cellprovtagningen i programmet, måste en modern utbildning inom cytologisk diagnostik skyndsamt upprättas på ett eller flera ställen i landet. Bristen på cytodiagnostisk kompetens är problematisk för genomförande och kvalitetssäkring av screeningprogrammet.

Det föreslagna programmet ställer höga krav på den cytologiska bedömningen av proverna. Cytologi används för åldersgruppen 20-30 år samt vid prover med positivt svar på HPV. Vi föreslår dessutom att cytologi används som provmetod med intervall även för åldersgruppen 30-60 år. Utöver screeningprogrammet tas dessutom cytologiska prover på individer med olika symtom. Samtidigt är cytodiagnostikernas kompetens värdefull för cellanalyser för andra gynekologiska cancersjukdomar, men även inom andra organområden, där kompetensen idag är underutnyttjad och utvecklingspotentialen mycket stor.

Tillgången på cytodiagnostiker är alarmerande låg. Medelåldern är hög och pensionsavgångarna stora samtidigt som utbildning idag saknas. Vår bedömning är att cirka 3 av 5 idag yrkesverksamma cytodiagnostiker är över 60 år. I kombination med den låga tillgången till medicinsk kompetens inom cytologi är bristen oroväckande för cancerpreventionen som helhet. Cytodiagnostikerna står som profession för den samlade kompetensen kring att bedöma huruvida ett cellprov är normalt eller avvikande. En kompetens som bygger på upparbetade erfarenhet av att studera enskilda cellprover. Denna kompetens är mycket svår att ersätta och bör därför värnas om. Det är som exempel cytodiagnostiker som utbildar läkare inom cytologi i konsten att urskilja en avvikelse i ett cellprov. Det tar många år för en ny cytodiagnostiker att bli fullärd. Det är också viktigt med en tillräckligt hög provmängd, innehållande hela spektra av från negativa till höggradiga förändringar, för att upprätthålla kompetensen och kvaliteten i bedömningarna. Det är därför brådskande att säkerställa framtida kompetens och kompetensutnyttjande.

Det bör också poängteras att bristen på cytodiagnostisk kompetens inte i sig är en förevändning för att införa HPV som grund för screeningprogrammet för livmoderhalscancer. Bedömningen måste istället baseras på bästa förutsättningar för en kvalitets- och patientsäker prevention. Problemet med brist på kompetens löses istället genom införande av adekvata och framtidsorienterad utbildningar inom området, genom ökade ansvar och befogenheter för yrkesgruppen och andra åtgärder som ökar attraktiviteten till yrket. Det bör särskilt understrykas att det idag finns intresse för yrket, både som vidareutbildning hos biomedicinska analytiker, molekylär-, mikro- och cellbiologer, men också som grundutbildningsprogram.

Samtidigt med kompetensen inom cytologiska diagnostiken måste även den virologiska kompetens som krävs för HPV-analyserna säkerställas och utvecklas.

Vi föreslår att Socialstyrelsen skyndsamt inleder dialog med lärosäten samt regeringskansliet för att utveckla och reglera framtida utbildning inom cytologisk diagnostik, antingen som ett nyinrättat grundutbildningsprogram eller som ett masterprogram som bygger vidare på grundläggande cell- och molekylärbiologisk kompetens.

2015 03 09

Frida Lawenius
Samhällspolitisk chef
Naturvetarna

Frida.lawenius@naturvetarna.se

Evrin Inekci
Ordförande
Sveriges cytodiagnostiker

evrim.inekci@regiongavleborg.se